

Sektionen för Hälsa och Samhälle

Uppsats i folkhälsovetenskap

Grundnivå 30 hp

(Folkhälsovetenskap 15 hp och pedagogik 15 hp)

Skolan som arena för alkoholförebyggande arbete

En studie om hur alkoholprevention / promotion kan bedrivas på en
högstadieskola.

2009-04-04

Hanna Jönsson & Anna Nilsson

Handledare: Bengt Selghed

Examinatorer: Göran Ejlertsson & Elisabeth Malmström

Uppsats för filosofie kandidatexamen vid Högskolan Kristianstad 30 högskolepoäng (hp),
folkhälsovetenskap 15 hp och pedagogik 15 hp.

Författare: Jönsson, Hanna & Nilsson, Anna. (2009) *Skolan som arena för alkoholförebyggande arbete. En studie om hur alkoholprevention / promotion kan bedrivas på en högstadieskola.* (s.25).

Handledare: Selghed, Bengt.

Sammanfattning

Alkoholkonsumtionen i Sverige har stabiliserats under 2007, efter flera års kraftig ökning. Trots stabiliseringen av alkoholkonsumtion ökar tillgängligheten till alkohol, vilket utgör en stor och under de kommande åren sannolikt ökande hälsorisk bland unga. Syftet med studien är att beskriva hur personal på en högstadieskola arbetar preventivt/promotivt gällande alkoholbruk bland elever. Insamlingen av material har skett genom intervjuer med personal på en högstadieskola. Skolan är en viktig arena i det alkoholförebyggande arbetet bland elever. Studien påvisar vikten av att integrera föräldrar, tillämpning av socioemotionell träning (SET) och samarbete mellan aktörer inom och utanför skolan i arbetet gällande unga och alkohol. För att arbetet ska ge ett positivt resultat bör skolan ta hänsyn till eleverna, genom exempelvis möjlighet till elevinflytande. Dessa tre aspekter är viktiga att belysa vid utveckling av ett alkoholförebyggande arbete.

Nyckelord: Alkohol, Skola, Ungdomar, Föräldrar, Lärande, Socioemotionell träning, Erfarenheter

Dissertation in partial fulfilment of the requirements for a Bachelors degree in Health promotion and Education, Kristianstad University. Equivalence: Public Health Science (15 ECTS points) and Education (15 ECTS points).

Authurs: Jönsson, Hanna & Nilsson, Anna. (2009). *The school as an arena for alcohol prevention. A study on how alcohol prevention / promotion can be carried out in upper level of compulsory school.*

Supervisor: Selghed, Bengt

Abstract

The consumption of alcohol has stabilized in Sweden 2007, after several years of high increase. Despite the stabilization of the consumption the availability of alcohol has been raising, which constitute a big and in future years likely an increased risk in health among young people. The aim of the study was to describe how the staff on a secondary school works among pupils with alcohol prevention and promotion. Aquired knowledge are received from litterature, scientific articels and Internet to strength the relevance of the study. The school is an important arena in the work with alcoholprevention among pupils. The study indicates how essential it is to integrate parents, the use of social emotional training (SET) and cooperation between actors in and outside school in the work with young people and alcohol. To improve the work schools should take in connsideeration the pupils, through possibility of pupils influence for example. Thus three aspects are important to elucidate at the development of alcoholprevention.

Keywords: Alcohol, School, Teenagers, Parents, Learning, Social emotional training, Experiences

Innehållsförteckning:

Bakgrund	7
Skolan som förebyggande arena	7
Prevention och Promotion	7
Alkohollagen	8
Problemformulering	8
Litteraturgenomgång	9
Socialisation	9
Stöd från omgivningen	9
Konsekvenser av alkoholförtäring	9
Social inlärningsteori.....	10
Sociokulturellt perspektiv	11
Örebro Preventionsprogram	11
Samarbete mellan skola och föräldrar	12
Utformning av skolpolicy för drogförebyggande arbete.....	12
Dialogens betydelse för hälsa och lärande	12
Motiverande samtal	13
Individens behov och lärande i grupp	13
Känsla av sammanhang	14
Demokrati, delaktighet och påverkan.....	14
Social och emotionell träning.....	15
Drama som drogförebyggande metod	16
Syfte	16
Metod	17
Val av metod	17
Målgruppen	17
Genomförande	18
Intervjuer och teman.....	18
Analys och transkribering av intervjuer	18
Etiska aspekter.....	18
Validitet och reliabilitet.....	19
Resultat	20
Föräldramöten på högstadieskolan	20
Socioemotionell träning en alkoholförebyggande arbetsmetod	21
Samarbete mellan olika aktörer	22
Aktörer utanför skolan	24
Diskussion	26
Föräldramedverkans betydelse i det alkoholförebyggande arbetet	26
Dialogens roll i det alkoholförebyggande arbetet	27
Socioemotionell träning	27
Drama och värderingsövningar	28
Samarbete mellan olika aktörer	29
Metoddiskussion.....	30
Konklusion	30
Källförteckning.....	32

Bilagor

Bilaga 1: Informationsbrev.....	35
Bilaga 2: Intervjuguide.....	36
Bilaga 3: Samtyckesblankett	38

Förord

Efter att ha arbetat med vår studie under en lång period är denna nu färdig. Vi har haft mycket roligt ihop och samarbetet har fungerat bra. När det gäller arbetsfördelningen har vi båda varit lika delaktiga under arbetets gång med vår uppsats. Vi har varit kreativa och kompletterat varandra på ett bra sätt. Vi har diskuterat och bollat tankar fram och tillbaka, vilket har lett till att vi lärt oss av varandras kunskaper. Vi valde att studera hur ett alkoholförebyggande arbete kan bedrivas på en högstadieskola. Den främsta orsaken till valet av ämne var att bruk av alkohol går allt lägre ner i åldern och vi ville se hur en skola kan arbeta för att förebygga ett tidigt alkoholbruk. En annan orsak var att vi ville bygga vidare på vår tidigare uppsats, som handlade om föräldrarnas betydelse vid ett alkoholförebyggande arbete. Vårt mål var att koppla samman all kunskap som vi uppnått om alkoholförebyggande arbete och på något vis ”knyta ihop säcken”.

Bakgrund

Här följer en bakgrund som ger en inblick i folkhälsoarbete relaterat till alkohol. Studien centrala del ligger inom skolan som arena gällande hur ett alkoholförebyggande arbete kan bedrivas.

Skolan som förebyggande arena

Barn och unga tillbringar en stor del av sin tid i skolan. Skolan påverkar inte bara inläring utan har även ett flertal andra effekter. Det kan ofta vara svårt att särskilja effekter av skolmiljön från inverkan från elevernas hemförhållanden. Elevernas välbefinnande och skolprestationer, förekomst av beteendeproblem samt alkoholbruk påverkas av skolmiljöns utformning. En skola som har ett gott inlärningsklimat, höga förväntningar, tydliga strukturer, positiva relationer och elevinflytande ger de bästa förutsättningarna för att eleverna inte skall använda droger. Personalen bör ha en gemensam syn kring sociala spelregler, till exempel vilka beteenden som inte ska tolereras och hur man ska stoppa dessa (Statens Folkhälsoinstitut, 2008b).

Prevention och promotion

År 1948 definierade Världshälsoorganisationen, WHO, hälsa som ”ett tillstånd av fullkomligt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och ej blott frånvaro av sjukdom eller handikapp”. En definition som fortfarande används trots att WHO sedan dess utvecklat versionen ytterligare. Den huvudsakliga intentionen med definitionen är att hälsa bör ses ur ett helhetsperspektiv. Graden av hälsa är sammanbunden till individens möjlighet att uppnå sin fulla potential, något som i sin tur styrs av en mängd olika faktorer. Faktorer som livsstil, där individens levnadsvanor och hälsobeteenden är avgörande, samt mer övergripande sociala, ekonomiska och miljörelaterade faktorer som tillgång till stödjande miljöer, arbete och inkomst. Folkhälsoarbete idag består av två komponenter, att förebygga sjukdom/ prevention och att främja hälsa. Sjukdomsförebyggande arbete avser att undanröja riskfaktorer för skada eller sjukdom. Hälsöfrämjande arbete bygger istället på att hälsa är mer än frånvaro av sjukdom, att miljön innehåller salutogena faktorer. Hälsa ses inom det hälsöfrämjande perspektivet som en resurs i vardagslivet (WHO, 2008). Regeringen har arbetat fram elva nationella målområden utifrån vårt folkhälsomål. Målområdena utgår från hälsans bestämningsfaktorer, det vill säga de faktorer i samhället och de levnadsvanor som påverkar hälsan istället för att utgå från sjukdomar eller hälsoproblem. Jämlikhet i hälsa är centralt i arbetet och syftet är att minska ojämlikheten i hälsa för befolkningen. (Socialstyrelsen, 2009).

Till vår studie har vi valt att fokusera på målområde 1: ”*Delaktighet och inflytande i samhället*”, målområde 3: ”*Barn och ungas uppväxtvillkor*”, samt målområde 11: ”*Tobak, alkohol, narkotika, dopning samt spel*”. Dessa målområden ser vi som relevanta att belysa i folkhälsoarbetet gällande unga och alkohol. De två förstnämnda utgör en grundläggande förutsättning för folkhälsan. Tyngdpunkten bör läggas vid att stärka förmågan till inflytande och social delaktighet i samhället. Möjlighet till delaktighet och inflytande är kärnfrågor för ett demokratiskt samhälle och påverkar folkhälsan. Trygga och goda uppväxtvillkor är avgörande för barns och ungdomars hälsa och för folkhälsan på lång sikt. Den ökande psykiska ohälsan bland barn och ungdomar bör uppmärksammas, liksom utvecklingen av barns och ungdomars levnadsvanor. Åtgärder för att förbättra uppväxtvillkoren har enligt tillgänglig forskning en utjämnande effekt på sociala skillnader i hälsa. Det sistnämnda

målområdet behandlar bland annat alkohol. Alkohol är en avgörande faktor för människors ohälsa. Att minska negativa effekter av alkohol spelar en viktig roll i folkhälsoarbetet och välfärdspolitiken ur ett globalt perspektiv (Regeringen, 2007).

Alkohollagen

Det finns vissa riktlinjer gällande alkohol. Alkohollagen reglerar var och hur alkoholdrycker får säljas och serveras. Lagen är till för att begränsa tillgängligheten till alkohol, i synnerhet tillgänglighet som kan medföra skadligt berusningsdrickande och en för tidig alkoholdebut. För att skydda ungdomar finns bestämmelser om åldersgränser och för att minska berusningsdrickandet finns krav på ordning och nykterhet samt återhållsam servering.

8§ *”Vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får varor inte säljas eller lämnas ut till den som inte fyllt 20 år. Motsvarande gäller vid handlande av öl och servering av alkoholhaltiga drycker i fråga för den som inte fyllt 18 år”.*

”Alkoholdrycker får inte lämnas ut om det finns särskild anledning anta att varan är avsedd att olovligen tillhandahållas någon” .

”Den som lämnar ut alkoholdrycker ska förvissa sig om att mottagaren har uppnått ålder som anges i första stycket.” (Regeringen, 1994).

Problemformulering

En ökad tillgänglighet till alkohol bland unga utgör en stor och under de kommande åren sannolikt ökande hälsorisk. Förändringar inom alkoholpolitiken, med en ökad tillgänglighet genom längre öppettider, större införselkvoter och lägre priser är starkt bidragande faktorer till denna ökning. Alkoholkonsumtionen bland unga följer den allmänna trenden, där konsumtionen stabiliserats de senaste åren. Dock kvarstår veckoslutsdrickande som en viktig orsak gällande den totala konsumtionen av alkohol. Dryckesmönstret av ”berusningskaraktär”, med hög alkoholkonsumtion under kort tid, har högt samband med olycksfall, våld och kriminalitet och det skapar ofta problem i relationer (Socialstyrelsen, 2009). Barn och unga riskerar att skadas mer av alkohol än vuxna gör. Att dricka alkohol i unga år kan orsaka problem för hälsan och ge problem längre fram i livet. Skolan är en av samhällets viktigaste miljöer för att främja barns och ungdomars hälsa och för att förebygga skadligt bruk av alkohol (Vårdguiden, 2008b). Syftet med studien är att studera hur ett alkoholförebyggande arbete i skolan bland ungdomar kan se ut.

Litteraturgenomgång

Här kommer en litteraturgenomgång med relevanta vetenskapliga artiklar som kan knytas till vår studie gällande alkoholförebyggande arbete i skolan.

Socialisation

Att som förälder vara en god förebild för sina barn är av betydande vikt i barnens socialiseringsprocess, vilket kan innefatta synen på alkohol. Den primära socialisationen det vill säga tidiga erfarenheter från uppväxten lägger en grund, som senare kunskap kan bygga vidare på under ungdomsåren. Skolan tillhör den sekundära socialisationsmiljön, det är en av samhällets viktigaste arenor för att främja barns och ungdomars hälsa. Skolan blir på så sätt en naturlig miljö att arbeta alkoholförebyggande i. Det alkoholförebyggande arbetet i skolan kan beskrivas utifrån fyra grundläggande komponenter/ hörn: **Klassrummet, Föräldrar, Elevhälsa och Fritid**. Det första hörnet handlar om ett förebyggande arbete som kan vävas samman med ambitionen att skapa "en bra skola" och "ett bra skolklimat". Elever som känner glädje, lust till att lära sig och som får uppskattning av lärare och klasskamrater har en mindre benägenhet att börja bruka alkohol och andra droger. Lärarna har i detta avseende en mycket betydande roll när det gäller spridning av kunskap gällande alkohol. Deras kompetens bör stödjas i form av fortbildning och material, så att de kan möta elevernas behov på bästa sätt. Det andra hörnet handlar om föräldrarnas viktiga roll i det alkoholförebyggande arbetet. Interventioner som bygger på social inlärningsteori, där föräldrarna vävs in i det förebyggande arbetet visar på senare alkoholdebut bland ungdomar. Ett förtroendefullt samarbete mellan lärare och föräldrar utvecklar gemensamma normer och minskar risken för problembeteenden. Det tredje hörnet är elevhälsan, som också tillhör en viktig del i det främjande arbetet. I första hand handlar det om en möjlighet för elever att få komma dit och prata ut om saker, det vill säga ett gott samtal som kan öppna vägen för nytänkande. Det sista och fjärde hörnet är elevernas fritidsintressen. Dessa intressen fungerar även som en skyddsfaktor mot bruk av alkohol (Statens Folkhälsoinstitut, 2008b).

Stöd från omgivningen

Att ha ett gott socialt stöd från vänner och föräldrar visar sig vara en skyddsfaktor och har en positiv inverkan på ungdomars hälsa. Medan de ungdomar som saknar det sociala stödet från omgivningen påvisar en något sämre hälsa. Könsskillnader i hur ungdomar tar sig till föräldrastöd och stöd från vänner i olika situationer förekommer. Det visar sig att flickor har större behov av ett "kompisnätverk" än pojkar. Flickornas nätverk ger inte alltid upphov till en god utveckling, utan blir istället en stressfaktor för att passa in i gruppen. Familjens stöd är också viktig för flickorna, men en viss motstridighet mellan parterna kan uppstå i vissa situationer gällande "känsliga" samtalsämnen. Flickornas beteende beskrivs som en kombination av hormonell förändring, övergång från flicka till att bli en mogen kvinna. Pojkarna däremot visar ett starkare behov av familjestöd, men även bland pojkarna är vännerna viktiga (Weinstein, Mermelstein, Hedeker, Hankin, & Flay, 2006).

Konsekvenser av alkoholförtäring

Att bruka alkohol före vuxen ålder kan vara skadligt för kroppens utveckling. Risken att bli beroende av alkohol är större ju yngre man är. Kroppen är särskilt känslig under tonåren, då kroppen fortfarande håller på att utvecklas fysiskt och psykiskt (Vårdguiden, 2008a). Under

denna period blir ungdomarna mer medvetna om omgivningen. Puberteten har börjat och de unga börjar frigöra sig från sina föräldrar och skapa sig ett eget liv och en egen identitet. Det är vid denna tid många ungdomars intresse för alkohol, tobak och andra beroendeframkallande medel uppstår (Pellmer & Wramner, 2001). Kroppen påverkas av alkohol på många olika sätt och nedbrytningen innebär en lång process. När det gäller bruk av alkohol vid tidig ålder är kroppen extra känslig och en regelbunden konsumtion av alkohol kan leda till att olika organ i kroppen påverkas. Hjärnan är ett av de organ som påverkas. Signalerna mellan hjärncellerna störs, vilket medför en berusningskänsla. Dopamin är en av de viktigaste signalsubstanserna som berörs i det centrala nervsystemet, det påverkar bland annat kroppens muskelrörelser. Denna signalsubstans kan ses som ett slags belöningsystem som bland annat utlöser en känsla i kroppen av välbefinnande. När individen börjar förtära alkohol i liten skala kommer denna ”må bra” känsla fram, men efter ytterligare alkoholmängder säger kroppen ifrån. Då bidrar dopaminet till motsatt effekt, kroppen blir trött och reagerar långsamt. Vid hög promillehalt slås den del av hjärnan som styr minnet och omdömet i princip ut (Vårdguiden, 2008a). Vid hög alkoholkonsumtion kan kroppen ta skada och sjukdomar av olika slag kan uppkomma. Studier har bland annat visat att alkoholhalten i blodet höjer östrogenet, vilket kan orsaka ökad celledelning och därmed ökad risk för cancer. Andra delar av kroppen som kan ta skada av alkoholens effekter är till exempel matstrupe, lever, hjärta och hjärna (Orth- Gomer & Perski, 1999).

Social inlärningsteori

Att dricka alkohol är i högsta grad en social företeelse som till stor del påverkas av värderingar och normer i vår sociala omgivning. Dessa normer och värderingar beskriver vem som bör eller inte bör dricka alkohol; i vilket sammanhang det är okej att dricka alkohol och vilka mängder alkohol man kan konsumera. Kulturen påverkar dryckesmönster och alkoholkonsumtion, vilka är inlärd beteenden som skapas av andra i vår omgivning. Föräldrarna blir därmed viktiga förebilder för sina barn under deras uppväxttid. Deras sätt att agera påverkar barnen, genom så kallad modellinlärning. Då barnen beaktar hur föräldrarna agerar i olika situationer. De föräldrar som visar sig som goda förebilder för sina barn och har arbetat fram tydliga regler om att alkohol inte är tillåtet att dricka innan åldern är inne. Dessa barn visar sig ha en mindre benägenhet att dricka alkohol och har lättare att hantera gruppsyck. Däremot de föräldrar som inte har några bestämmelser och tillåter att deras barn dricker. I sådan familjesammanhållning har barnen en större benägenhet att bruka alkohol, se alkohol som något socialt (Duncan, Duncan & Strycker, 2006). Modellinlärning bygger på att individen tar till sig färdigheter utifrån en förebild. Det sker en social inlärning mellan förälder och barn, då de lever tillsammans. Barnen beaktar hur föräldrarna agerar och uttalar sig i olika situationer och tar efter deras beteenden (Helkama, Myllyniemi & Liebkind, 2000). Förutom en trygg hemmiljö har skolan en förebyggande inverkan gällande bruk av alkohol bland elever. Elever som trivs i sin skola och har en fast och trygg hemmiljö brukar mindre alkohol än de elever som inte trivs i skolan och har en labil familjesammanhållning. Skolan påverkar elevens sociala beteenden i stor utsträckning. Det är därför viktigt att skapa ett gott klimat där eleverna känner trivsel, möjlighet att påverka och kommunicera med skolpersonal för att motverka användning av alkohol. En god relation mellan lärare och elever belyses, där lärarens roll mer ses som en handledare till eleven. Eleven ska tillsammans med läraren arbeta för ett gott skolklimat genom en öppen dialog (Guo, Hawkins, Hill & Abbott, 2001).

Duncan m.fl. (2006) belyser den sociala normens inverkan på attityd och beteendeförändringar hos individen. Individen påverkas i stor grad av de sociala normerna som finns i samhället. ”Social press” kan få individen att förändra sin attityd och sitt beteende

till alkohol. Men grupstrycket behöver inte vara negativt i alla sammanhang. Det kan istället vara fråga om ett ställningstagande i gruppen till en bättre hälsa. Till exempel genom att en grupp ungdomar bestämmer sig för att inte dricka alkohol från att de har fyllt arton år trots att vännerna dricker. Familj, vänner och samhället i stort ger ut "signaler" på hur man ska vara och agera. Därmed ska individen orientera sig fram till sin "rätta" väg. Då individen saknar självkontroll är det svårare att förändra sin attityd och sitt beteende till en bättre hälsa. Det har bland annat visat sig genom studier som gjorts gällande ungdomar med dålig självkontroll och dåligt självförtroende. De ungdomar som hade dålig självkontroll och självförtroende hade en större benägenhet att ta till alkohol som påverkade hälsan i en negativ riktning. Däremot hade de ungdomar som upplevde en god självkontroll och hade ett bra självförtroende brukade alkohol i mindre utsträckning.

Sociokulturellt perspektiv

Teorin om social inlärning har utvecklats ytterligare till ett nytt perspektiv på lärande i social miljö, det så kallade sociokulturella perspektivet. Det sociokulturella lärandet bygger på lärande som en mänsklig verksamhet. En av utgångspunkterna för sociokulturellt lärande är att studera hur individ och kollektiv utnyttjar fysiska och kognitiva resurser i samspelet med varandra. Två komponenter som är viktiga inom perspektivet är verktyg och redskap. Med redskap eller verktyg menas de resurser, såväl språkliga som fysiska, som individen använder för att skapa sig en förståelse om omvärlden. Språkets har en betydande roll inom det sociokulturella perspektivet. Det är genom kommunikation som "resurserna" skapas, men det är också genom kommunikation som de förs vidare. Mediering är ett annat begrepp knytt till språkets resurser. Mediering innebär att individens tänkande och föreställningsvärld kommer från och påverkas av kulturen och dess intellektuella och fysiska redskap. Därmed för individen via språket vidare erfarenheter till andra individer och tillägnar sig samtidigt nya erfarenheter genom dialogen (Säljö, 2000).

Örebro preventionsprogram

Örebro Preventionsprogram, ÖPP, är en föräldramötesmetod som syftar till att påverka föräldrars förhållningssätt till ungdomars drickande. Genom en restriktiv hållning kan en tidig alkoholdebut förhindras. Metoden är framtagen vid Örebro universitet. Örebro Preventionsprogram vänder sig till föräldrar med barn i högstadiet. Programmet syftar till att påverka föräldrars förhållningssätt till ungdomars drickande och förevisar hur man som föräldrar kan agera för att förhindra tidig alkoholdebut och **berusningsdrickande** bland ungdomar. Programmet genomförs vid korta **föräldraträffar** (15-20 minuter) en gång per termin i anslutning till ordinarie föräldramöten i skolår 7-9 (i skolår 6-9, om skolan är en 6-9 skola). Under träffarna informeras föräldrarna om ungdomsdrickande och vilken betydelse föräldrars inställning till alkohol har. Genom att inta en restriktiv hållning och tydliggöra denna på ett konkret sätt kan man som förälder förhindra ungdomars drickande. Tillsammans sätter föräldrarna upp gemensamma regler och normer kring sådant de anser vara angeläget, i synnerhet ungdomsdrickande. I slutet av mötet ges föräldrarna tillfälle att diskutera och komma överens om förhållningssätt med varandra. En gemensam skriftlig överenskommelse undertecknas. Föräldraträffarna leds av särskilt utbildade föräldramötespresentatörer (Statens Folkhälsoinstitut, 2008a).

Samarbete mellan skola och föräldrar

Ett samarbete mellan föräldrar och skola är betydelsefullt för att minska risken för att eleverna börjar bruka alkohol. Samarbetet kan leda till skapande av nätverk och en samsyn mellan skola, förälder och elever. Det vill säga att man tillsammans skapar gemensamma mål som får att förhindra en tidig alkoholdebut. Samarbetet bygger på att föräldrar och lärare tillsammans hjälps åt att stärka ungdomarnas sociala kompetens, genom hemuppgifter i form av diskussionsfrågor gällande alkohol. Dessa frågor behandlas sedan i skolan där ungdomarna får möjlighet till att diskutera med sina vänner och ansvarig lärare (Chiappetta, Harris, Moncada & White, 2000).

Utformning av skolpolicy för drogförebyggande arbete

Syftet med en förebyggande skolpolicy är att motverka att t.ex. tobaksbruk, ungdomsdrickande och att missbruk överhuvudtaget uppkommer. Policyn handlar därför främst om att förbättra det pedagogiska och sociala skolklimatet och att stärka elevernas samhörighet med skolan. Att trivas och fungera väl i skolan är ett grundläggande skydd mot att utveckla problem och missbruk.

Frågor att ta hänsyn till vid utformning av en skolpolicy:

- Finns det en övergripande policy på kommunal nivå?
- Vilka är risk- och skyddsfaktorerna hos oss? Utifrån dessa, hur ser behovet av förebyggande insatser ut på vår skola?
- Kan vi skapa synergi genom att samla ihop olika policydokument som finns på skolan?
- Vilka förebyggande metoder ger bäst effekt utifrån vetenskaplig forskning?
- Hur ser behovet av kompetensutveckling ut hos personalen?

Det övergripande målet i policyn bör vara en trygg skola. Med det som utgångspunkt tillsätts en arbetsgrupp som diskuterar och beskriver följande:

- Hur skolan vill arbeta förebyggande med utgångspunkt från de fyra hörnstenarna: Föräldrar, I klassrummet (lärarens ledarskap och elevens sociala och emotionella lärande), Elevhälsa och Fritid.
- Hur skolan vill motverka skolk och mobbning.
- Regler och normer för alkohol, tobak och andra droger.
- Åtgärder som ska vidtas vid upptäckt av drogbruk/droginnehav.
- Hur samarbetet med t.ex. föräldrar, socialtjänst och polis ska utformas

(Statens Folkhälsoinstitut, 2004).

Dialogens betydelse för hälsa och lärande

Freire (1974) belyser dialogens betydelse för lärande. Han menar att lärande ska ske via självstyrning genom dialog och delaktighet. Detta för att skapa en förståelsegemenskap mellan två eller flera personer som diskuterar och utvecklar varandras syn på ett fenomen. Freire ser läraren som en handledare, vars uppgift är att ställa frågor om elevens situation,

som han/hon upplever den. Elevens uppgift är att problematisera frågorna. Genom frigörande pedagogik kan individen vinna en medvetenhet, som leder till kritisk reflektion och handling.

Dialogen bör ske via en tvåvägskommunikation där båda parter får utrymme att delta på lika villkor. De individer som deltar i dialogen ska båda ses som jämlika. Kommunikationen mellan parterna bör ge utrymme för att uppnå förståelse genom att ge individen den tid som behövs för att föra fram sitt argument. Reflektionen är central för att inhämta ny kunskap. Dialogen kan på så vis leda till att olikheter i samtalet blir till en fördel, individerna kompletterar varandra (Dewey, 2004).

Angelöw (2002) beskriver betydelsen dialogen som en framgångsfaktor för att utveckla en friskare arbetsplats, allt från företag till skolan som arbetsplats. För att främja en god hälsoutveckling är det viktigt att deltagarna på arbetsplatsen för en välutvecklad dialog mellan sig. En god kommunikation är även en förutsättning för att få och ge feedback och kunna diskutera fram tillsammans hur arbetsplatsen kan bli mer hälsosam.

Motiverande samtal

Det blir mer och mer uppenbart hur stort inflytande livsstilsfaktorer har på sjukdom och hälsa. Samtalen kan vara givande och handlar om saker som individen själv kan påverka. Meningen med samtalet är att göra eleven medveten om sin situation. Livsstilsfaktorer som alkohol och andra droger upplevs vara svåra att ta upp med elever. Trots att den positiva hälsoeffekten av att lyfta frågorna är väl känd sedan länge så sker det ofta inte. En av anledningarna är rädslan för att störa relationer mellan kompisgrupper, att ämnet ska vara känsligt och att eleven kan ta illa upp. Ett annat skäl är att frågorna runt alkohol är så mångfacetterade, det kan till exempel handla om hur elevens familj ser på alkoholbruk, grupstryck och att avstå från alkohol fast vännerna dricker. En god samtalsteknik, motiverande samtal ger redskap och kan förebygga tidigt drogbruk bland elever. Motiverande samtal är en individcentrerad och målinriktad metod för att höja den inre motivationen genom att utforska och lösa ambivalensen i förhållande till en förändring. Motiverande samtal innefattar såväl ett förhållningssätt som strategier för att hjälpa människor att utveckla sin egen inneboende kraft till förändring. Metoden bygger på samarbete där individens autonoma ställning är vägledande, den är dynamisk och anpassas efter individens vilja, förmåga och prioriteringar som förändras över tid (Lundgren & Lökholt, 2006).

Individens behov och lärande i grupp

Schutz (2001) beskriver individens behov av andra i sin omgivning utifrån tre aspekter, tillhörighet, kontroll och känslor. Första aspekten som tas upp handlar om tillhörighet, det vill säga att bli accepterad i grupp som medlem och bli uppmärksammas av de övriga i gruppen. Den andra komponenten handlar om kontroll. Att själv hävda och av andra få sin kompetens, makt, status, inflytande och auktoritet bekräftad. Den tredje komponenten skildrar känslor, såväl kärlek som hat till andra i omgivningen. Dessa känslor utgår från individens behov av att bli älskad och ge kärlek åt andra. Medan tillhörighet och kontroll riktas mot hela grupper, berör behov kring närhet bara en person åt gången.

Det finns fördelar med inläring i grupp, bland annat sammanhållning och nytänkande, som sprids inom gruppen. Kooperativ inläring kan även få eleverna att tänka flexibelt, självreflektera över problem och därmed lättare lösa dem. elevernas självförtroende kan på detta sätt stärkas. Lärarna som deltar kan urskilja ett mindre kompistryck bland eleverna vid kooperativ inläring, då eleverna deltar i olika gruppaktiviteter. Gruppaktiviteterna kan

omfatta respekt, samarbete, empati och självförstärkande övningar. Diskussionerna kan sedan leda till nya idéer och förklaringar som sprids inom gruppen. Nätverkets har betydelse för att utbyta idéer med varandra inom gruppen. Genom nätverket som bildas i gruppen kan den ”tysta” kunskapen lyftas fram och medvetandegöras. Individer får med sig olika kunskaper i vardagen, men det är inte alltid att vi reflekterar över vad vi lärt oss och hur vi gjort. (Fetissoff, Kry, Skilling, 2008). Det finns fördelar med att eleverna för lära av varandra, både genom inläring i grupp och ”kompisundervisning”. Motivation till lärande ökar som en bidragande faktor, då lärande i grupp och ”kompisundervisning” används i skolmiljön. Det kooperativa lärandet främjar elevens självsäkerhet och deltagande i grupp. Eleverna bidrar till ett lärande, när de ställer frågor till varandra och utvecklar tillsammans olika synvinklar på ett problem och ger varandra ”feed back”. ”Kompisundervisningen” bidrar till att eleven ökar sitt självförtroende och är deltagande i lärandeprocesser och har därigenom möjlighet att utveckla nya ”redskap” för lärande (Zajac, Hartup & Willard, 1997).

Känsla av sammanhang

Begreppet Känsla av sammanhang (KASAM) myntades av Aron Antonovsky. Han beskriver KASAM utifrån tre huvudkomponenter: begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet, i nära relation till varandra. Antonovsky avsåg en livshållning, som innebär förmågan att uppleva vardagen som meningsfull, att man själv kan förstå och begripa sin tillvaro och vilken roll man själv spelar samt att ha möjlighet att med stöd av människor i sin närhet lära sig att hantera olika situationer som har betydelse för hur en persons liv utvecklas. De individer som upplever en meningsfullhet, begriplighet i vardagen kan beskrivas ha ett högt KASAM. De har en förmåga att lättare hantera problem i vardagen och känner motivation till att välja en positiv livsstil. De människor som har ett lägre KASAM har svårare att se en meningsfullhet i sin vardag och hantera problem som uppstår och har därmed lättare att ta till sig ett destruktivt beteende som till exempel en ökad alkoholkonsumtion (Antonovsky, 2005).

Demokrati, delaktighet och påverkan

Demokrati, delaktighet och påverkan är tre områden som är viktiga att belysa i arbetet mot ett högre KASAM. Skolan är en miljö som är mycket viktig när det gäller att föra vidare kunskaper gällande demokrati, delaktighet, moral och kritiskt tänkande. Men det måste också vara en arena där eleverna har möjlighet att få uppleva demokrati i praktiken, känna att deras röst blir hörd. Detta är grundläggande för en god hälsa och ett gott skolklimat och ett gott lärande (Larsson, 2004). Även begreppet ”vardagsmakt” kan knytas till elevdemokrati. Med ”vardagsmakt” menar Larsson, rätten att som individ kunna påverka vad som sker i vardagsmiljön. För eleven handlar det om möjligheten att kunna påverka vägvalet till hur han eller hon ska uppnå ett visst mål i skolan. Det kan till exempel gälla hur man på en skola ska kunna arbeta för att fler elever ska välja bort alkohol, genom att låta eleverna få vara med och påverka (Levi, 2000). Ungdomar med låg kontrollmöjlighet i vardagen har en större benägenhet att börja bruka alkohol, än ungdomar som har god kontrollmöjlighet. Att arbeta med ungdomars självförtroende, beteende och kontrollmöjligheter på ett meningsfullt sätt för att minska användningen av alkohol. Det kan till exempel handla om konversation, där ungdomen får möjlighet att tala ut om negativa känslor och beteenden med en vuxen. Där ungdomarna kan på så sätt tillsammans komma fram till vad som skulle kunna vända dessa negativa känslor till att bli positiva. Delaktighet och inflytande är två begrepp som belyses. Då eleverna känner att de har inflytande och kan påverka en del av vad som sker inom skolmiljön kan detta leda till ett ökat självförtroende bland eleverna. Då eleverna blir sedda kan personlig utveckling öka. Detta kan i sin tur leda till att elevernas förmåga till eget ansvar

ökar och kreativiteten och nytänkandet bland dem kan utvecklas (Zucker, Wong, Duncan, Clark, Leonard, Schulenberg, Cornelius, Fitzgerald, Homish, Merline, Nigg, O'Malley & Puttler, 2006).

Social och emotionell träning

Emotionell intelligens definieras som förmåga att kontinuerligt observera sina egna och andras känslor och sinnesstämningar, att kunna urskilja känslorna och att låta informationen vägleda ens tänkande och agerande. Människor som har utvecklat sin känslomässiga intelligens förstår och uttrycker egna känslor, känner igen känslor hos andra, kan hantera affekt och låta sinnesstämningar och känslor motivera ett anpassat beteende. Människor med känslomässig intelligens är ofta trevliga att ha i sin närhet, de får andra att må bra. De kan hantera motstridighet kortsiktigt eftersom de vet att belöningen kan komma senare. De kan till exempel uppoffra en del för att hjälpa en vän eftersom de vet att det kan innebära att man stärks på sikt. Emotionellt intelligenta människor söker sällan yttlig njutning utan uppmärksammar sina känslor så att de kan vara till hjälp på vägen mot mognad och växt. Brist på emotionell intelligens kan göra att man inte förmår urskilja vilka känslor man har och därför inte kan planera sitt liv så att det blir så meningsfullt som möjligt. Denna brist kan innebära att man mer än andra har en tendens att bli nedstämd. Att inte kunna hantera sina känslor gör att man lätt blir styrd av dem. Man kanske till och med blir slav under dem vilket ofta är fallet vid utagerande beteende. De som inte är känslomässigt intelligenta upplever sig ofta som offer; de hamnar i situationer som de inte råår på.

Det kan finnas stora skillnader mellan barn/ungdomar med socio- emotionella störningar och barn/ungdomar utan dessa störningar. Den senare gruppen förmår styra sina affekter bättre än de socioemotionellt störda. Förstå känslor och att kunna hantera dem blir av vikt både för barn/ungdomar i riskzon och andra barn/ungdomar och att utveckla den förmågan bör därmed vara en viktig komponent i preventivt arbete. Om barn/ungdomar har svårt att identifiera eller bedöma sina egna och andras känslor är sannolikheten större att de hittar dåliga eller asociala sätt att lösa problem oberoende av hur intelligenta barnen/ungdomarna är (Kimber, 2003).

En modell för utveckling av emotionell intelligens går ut på att träna ungdomar med till exempel alkohol och drogproblem inom området emotionell intelligens. Syftet är att få ungdomarna som brukar alkohol att förändra och utveckla sina attityder och beteenden till alkohol. Därmed fungerar modellen som en "stöttepelare" för att lära ungdomarna att hantera och utveckla sina känslor i olika sociala situationer. Det är fyra områden som modellen bygger på: Beteende, Kommunikation, Socialisation och Akademi/ Kognition. Föräldrarna till ungdomarna får även information om hur de ska möta sina barn på bästa sätt och tillsammans stärka varandras emotioner. Även andra arenor har utnyttjat modellen, förskolor, speciella servicekliniker, hälso- och mentalkliniker och speciella utbildningsprogram. Modellen visar sig fungera effektivt bland ungdomar upp till 16 år (Quirk, 2002).

Social emotionell träning, SET, är en metod för att arbeta förebyggande mot bland annat våld, droger, mobbing och depression. SET omfattar strukturerade övningar med följande delmoment: självreglering och hantera känslor; empati, självkänedom och att känna igen känslor; motivation; empati; konfliktlösning; problemlösning och allmän social kompetens. Dessa delmoment specificeras i ett antal komponenter/färdigheter. Delmomentet empati specificeras exempelvis på följande sätt: "att förstå och leva sig in i hur andra tycker och tänker, vara medveten om att människor tycker och tänker olika, vara intresserad av andras bekymmer och glädjeämnen, kunna lyssna aktivt, känna igen och möta andras behov, se andras möjligheter och stötta dem, kunna möta andras outtalade behov, kunna förstå det som ligger bakom vad någon känner" (Kimber, 2003).

Den mentala hälsan är ett stort problem världen över. Den påverkar bland annat individens känslor, beteenden, samt alkohol och droganvändning. Många ungdomar mår psykiskt dåligt idag. Eftersom ungdomar tillbringar största delen av sin vardag i skolan är skolan den ultimata arenan för att arbeta hälsofrämjande och förebyggande för att på så sätt förbättra ungdomars hälsa. Studier som tidigare har gjorts gällande användning av SET visar på att metoden förbättrar skolklimatet. Metoden bidrar till att elevernas självkontroll, social kompetens, empati och motivation ökar i olika situationer. En minskning av mobbning på grund av aggressivitet kan utläsas, liksom en minskning av alkoholanvändning bland eleverna (Kimber, Sandell & Bremberg, 2008).

Drama som drogförebyggande metod

Drama är en pedagogisk metod för att skapa kunskap och förståelse kring olika förhållningssätt och attityder. Att använda drama vid ett drogförebyggande arbete visar sig medföra kunskap, delaktighet och motivation bland de medverkande. Att få spela en roll där ämnet droger är huvudtemat, visar sig skapa en medvetenhet och försiktighet till droger bland de medverkande. Författarna beskriver också drama som inlärningsmetod, att individen tar sig till drama på olika sätt. Drama kan påverka individerna snabbt och individen skapar sig ett förändrat beteende och förhållningssätt till droger. Medan för vissa individer tar det något längre tid innan de tar sig till kunskapen, som vill föras fram via drama som pedagogisk metod (Stephens-Hernandez, Livingston, Dacons-Brock, Craft, Cameron, Franklin & Howlett, 2007).

Syfte

Att beskriva hur lärare och personal på en högstadieskola upplever att de arbetar preventivt/promotivt gällande alkoholbruk bland elever?

- Vilka arbetsmetoder tillämpas vid alkoholundervisning?
- Hur upplever personal arbetsmetoderna som tillämpas vid alkoholundervisning på skolan?
- Hur speglas elevinflytandet i alkoholundervisningen?
- Finns det någon samverkan mellan aktörer inom och utanför skolan beträffande det alkoholförebyggande arbetet?

Metod

Här följer en genomgång om hur denna studie har genomförts.

Val av metod

Vi har valt att göra en intervjustudie. I syfte att kunna uppnå ett rikt och ett nyanserat material gällande hur personal på en högstadieskola arbetar för minskat bruk av alkohol. Intervjuerna som ägt rum blev centrala ”delar”, som vi sedan förde samman till en helhetsupplevelse av skolans alkoholarbete. Starrin och Svensson (2007) belyser fördelar vid användning av kvalitativ ansats. De menar att vid användning av intervju finns möjlighet att fånga in en ”helhetsupplevelse”, hur något är beskaffat. Till skillnad från vid användning av kvantitativ ansats där man avser att mäta och syftar till att förklara och beskriva något. Den kvalitativa metoden är en del av hermeneutiken och innebär att tolka något och få en djupare förståelse genom användning av språket som verktyg.

Vi vill med vår studie fånga in kunskaper kring personals upplevelser om hur ett alkoholförebyggande arbete kan bedrivas på en högstadieskola. Vi valde att använda oss av enskilda intervjuer för att vi såg denna metod som bäst lämpad. Enskilda intervjuer kan få individen som intervjuas till att ”öppna sig” utan att påverkas av andras tankar, som kanske hade skett om vi hade valt att genomföra en gruppintervju. Intervjuer går bland annat ut på att förstå hur respondenten tänker och känner, vilka erfarenheter han/hon har och hur respondentens föreställningsvärld ser ut. Intervjuaren har möjlighet till att få in kunskap kring det problemområde som valts att studeras. I syfte att lära mer av den sociala verklighet vi lever i (Kvale, 1997).

Målgruppen

Vi valde ut en högstadieskola för vår studie, där vi genomförde intervjuer med personal ansvarig för det alkoholförebyggande arbetet. Kontakt togs med rektor på aktuell skola för att få tillåtelse att utföra studien. Frågor ställdes gällande godkännande att genomföra intervjuerna, samt vilka personalmedlemmar som var delaktiga i det alkoholförebyggande arbetet och där mest lämpade att intervjuas. Att valet föll på just den skolan berodde på dess geografiska läge, samt att vi såg ett intresse till deltagande i vår studie på skolan. Vi visste sedan tidigare att skolan bedrev ett alkoholförebyggande arbete och vi fann ett intresse av att undersöka hur skolan arbetar. Vi valde ut sju personer, som var delaktiga i arbetet. Till en början var det tänkt att endast lärare skulle intervjuas, men på grund av svårigheter att få personer att delta, valde vi även ut annan personal för våra intervjuer. Alla intervjuerna ägde rum i avskild miljö, var fick de intervjuade välja. Intervjuerna varade emellan fyrtio till sextio minuter. I det hermeneutiska förhållningssättet betonas vikten av att lyssna vid intervjuandet (Starrin & Svensson, 1994). Vid alla genomförda intervjuer tillämpades ett hermeneutiskt förhållningssätt, det vill säga vi lyssna aktivt för att verkligen få ut vad intervjupersonen menar. Vid oklarheter ställdes klagörande frågor för att vara säkra på att vi förstätt den intervjuade.

Genomförande

Studien påbörjades med att diskutera fram vilka frågor som skulle kunna fånga in syftet med studien. Vi valde att använda oss av frågor som vi tidigare hade testat vid en pilotstudie. Vi såg frågorna som relevanta och passande att använda eftersom vår pilotstudie som genomfördes med en lärare som var delaktig i ett alkoholförebyggande arbete på en skola fungerade väl och blev lyckad. Vi kände att vi fick ut mycket av våra frågor vid pilotstudien, men att ett antal nya frågor kanske skulle kunna fånga in ännu mer, ge en "enhetlig" bild. Vi valde därmed att utveckla en ny intervjuguide med pilotstudiens frågor som inspiration.

Intervjuer och teman

Vi utvecklade en övergripande intervjuguide (se bilaga 1), där nya och olika teman med frågor bildades utifrån syftet med vår studie. Intervjuerna genomfördes på ett halvt strukturerat och öppet tillvägagångssätt. Detta för att intervjupersonerna skulle få prata fritt och öppet om området. Detta i hopp om att få en bild av hur skolan arbetar preventivt/promotivt mot alkohol. I den kvalitativa intervjun är det viktigt att samtalet flyter på och att informanten ska få möjlighet att styra intervjuns riktning (Kvale, 1997). Detta tyckte vi bidrog till att studien fick ett större djup och en helhetsbild kunde skapas kring arbete med alkohol på skolan. Som intervjuare försökte vi hålla en neutral ställning inför samtalet med informanten och tänkte även på att begränsa antalet ledande frågor. Vid insamling av datamaterial försökte vi få en så fullständig bild som möjligt av fenomenet. Detta för att resultatet skulle bli så trovärdigt så möjligt. Det är viktigt att se ur ett helhetsperspektiv vid en intervju, detta för att få en så bra skildring av det fenomen som studeras (Starrin & Svensson, 1994).

Sammanlagt genomförde vi sju intervjuer på skolan med personal som arbetar med alkoholfrågor. Alla intervjuerna ägde rum i avskild miljö, var fick de intervjuade välja. Intervjuerna varade emellan fyrtio till sextio minuter. I det hermeneutiska förhållningssättet betonas vikten av att lyssna vid intervjuandet (Starrin & Svensson 1994). Vid alla genomförda intervjuer tillämpades ett hermeneutiskt förhållningssätt, det vill säga vi lyssnade lyhört och försökte verkligen få fram vad intervjupersonen menade. Vid oklarheter ställdes klargörande frågor för att vara säkra på att vi förstätt den intervjuade.

Analys och transkribering av intervjuer

Varje intervju spelades in och bearbetades. Därefter skrevs intervjuerna ut i sin helhet. När alla intervjuerna var slutförda och utskrivna påbörjades bearbetning av materialet. Delar av inhämtat material valdes ut som vi ansåg var väsentliga att använda utifrån studiens syfte. Vi tillämpade så kallad meningskategorisering, där vi delade in meningsbärande ord i olika kategorier. Material bearbetades sedan noggrant i form av flera genomläsningar och diskussioner. Därefter valdes citat ut, som lade grunden för en diskussion av resultat gentemot vetenskapligt material (Starrin & Svensson, 1994).

Etiska aspekter

Innan intervjuerna ägde rum informerades respondenterna om studiens syfte och hur vi tänkt gå tillväga. Respondenterna fick godkänna ett samtycke till att delta i vår intervjustudie genom en samtyckesblankett, som de fick skriva under (se bilaga 2). Syftet med blanketten var att tydliggöra för intervjupersonen om att det anonymt och frivilligt att delta i studien, samt att möjlighet fanns att när som helst dra sig ur. Kvale (1997) belyser samtyckeskravet, där han tar upp betydelsen av informerat samtycke. Informerat samtycke innebär att man

informerar intervjupersonerna om undersökningens syfte och upplägg samt att intervjupersonerna deltar frivilligt i undersökningen. De har även rätt att när som helst dra sig ur. Vi behandlade även konfidentialitetsaspekten, respondenterna blev informerade om att det material som framkom av intervjuerna behandlades konfidentiellt och att endast vi som författare fick tillgång till materialet. Alla intervjuerna planerades och genomfördes på neutral plats på skolan, var fick respondenterna själva bestämma.

Validitet och reliabilitet

Med reliabilitet avses om resultatet är tillförlitligt och med validitet avses om studien undersöker det som var avsett att undersökas. För att reliabiliteten och validiteten ska vara så bra så möjligt krävs det noggrannhet genom hela studien. Det av stor vikt att som läsare kontrollera arbetes tillförlitlighet, omtolka eller tillämpa resultaten med information om de metodiska stegen i en undersökning (Kvale, 1997). Vi genomförde en pilotstudie med en lärare som arbetade med alkoholprevention, för att se att frågorna var lämpliga att använda för att få svar på vårt syfte med studien. Vi bearbetade om vår intervjuguide något och utvecklade ett antal nya frågor för att vara säkra på att få svar på studiens syfte. För att uppnå en god reliabilitet i vår studie genomförde vi intervjuerna under så lika förhållanden som möjligt. Vi använde oss av en öppen intervjuguide, men där vi försökte ställa likartade frågor. Följdfrågor tillämpades vid intervjutillfällena för att få uttömmande svar av intervjupersonen och se så att vi förstått varandra. Tillämpning av följdfrågor är bra att använda för att följa upp respondentens svar. Intervjuaren har därmed möjlighet till att uppfatta respondenten på rätt sätt och få tillgång den informationen som respondenten vill föra fram (Starrin & Svensson, 1994). Vi var båda delaktiga under intervjuerna, en av oss intog rollen som intervjuare och den andre intog en mer lyssnande roll. Båda två ställde följdfrågor, då vi ansåg att något behövde förtydligas. Intervjuerna transkriberades noga där vi båda var delaktiga, så att allt från våra intervjuer kom med. Vi var sedan varandras ”opponenter”, där vi arbetade noggrant tillsammans och utvecklade studien under våra ”studieträffar”. När vi intog ”opponentrollen” gav vi varandra ”feed back” och kritik. Detta ”opponentskap” var givande och tillsammans utvecklade vi en samsyn utifrån våra olika perspektiv, som var en viktig del gällande utveckling av vår studie. Efter varje träff valde vi att läsa igenom arbetet var för sig och sedan vid nästa träff göra en jämförelse på vad ville utveckla mer. Denna arbetsgång anser vi kan stärka reliabiliteten i vår studie. Vi fick även möjlighet att återkomma om det fanns några oklarheter och bygga på intervjumaterialet. För att stärka validiteten.

Resultat

Här beskrivs resultatet som framkommit då vi genomförde våra intervjuer på högstadieskolan. Skolan använder sig av tre centrala metoder vid det preventiva/ promotiva arbetet gällande alkohol; föräldramöten, socioemotionell träning (SET) för elever och samarbete mellan olika aktörer inom och utanför skolan.

Föräldramöten på högstadieskolan

Analys av personalens upplevelser kring ÖPP:

Utifrån våra intervjuer tycks lärare och personal verkligen vill engagera föräldrar till elever på skolan och få med dem i det alkoholförebyggande arbetet. Betydelsen av föräldradeltagande i arbete mot alkoholbruk ses som stor bland lärare och övrig personal.

”Vi försöker engagera föräldrarna i samband med föräldramöten och då till exempel i det här Örebro Prevention Program, uppmanas föräldrar att sluta sig samman och att informera varandra. Ja.. till exempel om du ser min son berusad på stan, ring mig eller så. De gör ett gemensamt kontrakt i klassen, så det är ju ett sätt som vi då har försökt att arbeta med. Men alla föräldrar deltar inte men vi hoppas att det sprids föräldrar i mellan.

Föräldramötena börjar då deras barn går i årskurs sex och fortsätter sedan genom hela högstadieperioden (åk 6-9). Möten anordnas på skolan där föräldrar till elever får möjlighet att delta och diskutera ämnet tillsammans med andra föräldrar, kurator, studie- och yrkesvägledare, samt mentorer som ansvarar för alkoholarbetet. Under cirka en halvtimme per termin får föräldrarna ta del av forskningsbaserade argument.”

”Ja, vi tar ju bland annat upp det i samband med föräldrainformationer och då brukar jag dra lite allmän syo-information, sen så har kuratorn eller mentorn haft ansvar för att informera om ja vad föräldrarna kan göra för att förhindra att deras barn börjar med att röka eller inta alkohol. Föräldrarna får under varje träff veta att det spelar en avgörande roll vad de säger och hur de agerar kring situationer gällande alkohol. Mötena syftar till att öka förståelsen för alkohol som problem, att som förälder få diskutera med andra föräldrar, hur de tänker och känner kring ungdomar och alkohol. Mötena är även till för att skapa nätverk föräldrar i mellan där de tillsammans kan gå ihop och stödja varandra i olika situationer gällande ungdomar och alkohol. Föräldrarna kan bland annat informera och kontakta varandra om deras ungdomar brukar alkohol och tillsammans ta ansvar, så att olyckor kopplat till alkohol inte behöver ske bland ungdomar.”

Huvudansvarig personal inom det alkoholförebyggande arbetet ser föräldrarna som en huvudaktör för att få ungdomar till att avstå alkohol. Utan föräldrarnas intresse och deltagande kan arbetet bli svårare. De känner sina barn och kan tillsammans med andra föräldrar arbeta effektivt mot minskat bruk av alkohol bland ungdomar. Det finns ett ökat intresse att delta i alkoholundervisningen bland föräldrarna enligt ansvarig personal inom det alkoholförebyggande arbetet. De anser att alkohol har blivit allt mer uppmärksammat hos föräldrar och tror även att engagemanget att som förälder motverka att ens barn dricker har fått en nystart.

”När det gäller föräldrarnas samarbete så är det ju att föräldrarna ska ta kontakt med varandra. Om barnen har sett någonting kan jag förstå att de tycker det är svårt att berätta, men där är det ju viktigt att föräldrarna tar sitt ansvar.”

Personalen påvisar dock att en del föräldrar inte alls visade intresse till deltagande i möten. Detta tror vi kan bero på familjestrukturen, hur man inom familjen ser på alkohol och vilka regler man har kring ämnet. En del ungdomar får dricka tidigare än andra, en del föräldrar har tillsammans med sina ungdomar bestämt när det är tillåtet att konsumera alkohol. Det behöver inte bara vara av ointresse som föräldrarna väljer att avstå att delta. Det kan bero på andra saker så som tidsbrist, att föräldrarna arbetar mycket, har många barn eller kanske sjukdom inom familjen.

Socioemotionell träning en alkoholförebyggande arbetsmetod

Analys av personalens upplevelser gällande användning av metoden SET:

”Ja det blir lite sådär, det får man känna av lite vad man har för klass. Värderingsövningar sådana här fyra hörns övningar går alltid. Då börjar man med lite enkla påståenden och då kan man få väldigt bra diskussioner och så. Du kommer in på alkohol i ganska mycket, även när du pratar sex och samlevnad kan du komma in på det hållet.”

Lärare och personal på skolan upplever användning av SET som givande. Att använda sig av värderingsövningar, och ”fyra hörns övningar” upplevs som framgångsrika övningar. Flertalet i personalen beskriver att övningarna ger upphov till bra och livliga diskussioner i de flesta klasser.

”Ja, värderingsövningar ingår ju i SET. I de här böckerna ligger där ju värderingar och sånt. Likadant när man gör sin egen planering i ämnet, så använder vi det en hel del. Även rollspel brukar vi använda, det brukar vara väldigt uppskattat och leder ofta till intressanta diskussioner. Inom SET används olika pedagogiska arbetsformer för att skapa sammanhållning och diskussion i klasserna. Arbetsmetoder som används inom SET är bland annat; Värderingsövningar, där eleverna får lära sig att ta ställning till olika påståenden och rollspel- drama där eleverna får leva sig in i olika roller.”

En del inom personalen beskriver även att i vissa klasser kan det vara svårt att få i gång diskussioner och få med alla att delta i övningarna. En del elever verkar känna sig osäkra, har svårt att öppna sig inför en grupp. Det kan även vara så att eleverna kan uppleva metoden som löjlig och inte givande. Eftersom de ser alkohol som något ”tufft”, en del av tonårstiden och för att passa in i olika gemenskapsgrupper. Detta kan i sin tur vara så att det är just dessa elever som lärarna måste ”fånga” och få dem att se vikten av att det inte är bra att dricka alkohol då kroppen fortfarande håller på att utvecklas.

”Det är jätte skillnad från klass till klass. Vissa klasser är jätte diskussionsbenägna och pratar jätte mycket om alkohol, medan vissa kanske inte pratar så jätte mycket. Oftast eftersom det ligger dem så himla nära, det är ju deras vardag. Diskussionerna kan ge mycket och leda till att eleverna kanske får sig en tankeställare.”

Lärarna såg att en uppdelning av klassen, flickor – pojkar, eller blandade smågrupper var en bra metod att använda för att få fler med i de olika övningarna.

”Det är jätte skillnad från klass till klass. Vissa klasser är jätte diskussionsbenägna och pratar jätte mycket om alkohol, medan vissa kanske inte pratar så jätte mycket. Oftast eftersom det ligger dem så himla nära, det är ju deras vardag. Diskussionerna kan ge mycket och leda till att eleverna kanske får sig en tankeställare.”

”Nu med det här SET, till exempel i min klass har vi gjort så någon gång att vi delat upp tjejerna och killarna var för sig och ibland har vi haft det i hel klass och ibland har vi delat in i blandade smågrupper. Det varierar. Detta för att alla ska få prata... Många tycker ibland att det är svårt att prata i hel klass, så då ger smågrupper ibland bättre diskussioner, fler vågar öppna sig... Det är ju en del av SET att man ska lära sig prata i grupp och stärka sin självkänsla. När det gäller alkohol och sex tror vi att en del flickor tycker det är skönt att få prata i en egen tjejgrupp. Flickors position är annorlunda då de har sprit i kroppen... Det kan ju hända att de blir utnyttjade.. Därför tror jag att det är viktigt att flickorna får prata flickor i mellan.”

Lärarna tyckte sig kunna få med fler flickor i diskussionerna då de delade upp klassen. Det menade lärarna kunde bero på att en del flickor kanske tycker det är svårt att prata inför hel klass då en del killar uppträder framfusigt och tar ordet utan att de egentligen har det. Även ämnet alkohol kopplat till sex verkar ge en bättre gruppdiskussioner då uppdelning mellan flickor och pojkar äger rum. En förklaring som lärarna hade av denna situation mellan sex och alkohol var att många av eleverna tycker ämnet alkohol och sex är ett känsligt ämne. Eleverna kan känna sig något mer utsatta i sin situation då de har alkohol i kroppen. Det kan hända att de blir utnyttjade då de har en hög alkoholhalt i kroppen.

Samarbete mellan olika aktörer

Det sker samarbeten mellan lärare inom olika ämnesområde på skolan. Alkohol som ämne genomsyras i skolans olika ämnesområden på olika sätt. Lärare inom NO (biologi) arbetar för att sprida kunskap om hur kroppen påverkas av förtäring av alkohol både fysiskt och psykiskt. Inom SO undervisningen har alkohol och droger också fått utrymme. Här arbetar lärarna med att sprida kunskap till eleverna gällande etiska och moraliska ställningstaganden kring ämnet alkohol, att våga säga nej till alkohol och stå emot grupstryck. Även inom ämnet idrott belyses alkoholens negativa konsekvenser kopplat till rörelse och fritid.

Analys av lärarnas upplevelser gällande alkohol implementerat i olika ämnesområden

Lärare inom olika ämnesområde behandlar ämnet alkohol på ett sätt som gör att de passar in i deras ämnesområde. Lärarna tycks anse att alkohol som ämne är viktigt att belysa och inom skolan vill bryta trenden som finns hos i många individer i samhället, där alkoholen ses som något socialt och att man inte tänker på att alkohol kan leda till skada. Lärarna menar att en implementering av alkoholundervisning i olika ämnesområde kan bidra till ökat kunskapsinhämtande. Eleverna kan då uppfatta både kroppens påverkan, men även hur samhället påverkas negativt av bruk av alkohol. När eleverna får möjlighet att se på alkohol ur olika perspektiv, kanske fler ungdomar väljer att avstå från att bruka alkohol.

”Vi har ju till exempel kunnat dela upp det, men nu undervisar jag ju i flera ämnen. Jag har ju kunnat ta det på kemin, via när vi pratar om området alkoholer. Den biten om vad är en alkohol, hur är den uppbyggd och vilken grupp tillhör den? Att man använder alkoholen till mycket mer än att dricka. Det är ju den föreställningen många har fast att det är bara en

väldigt lite del. I biologin kan man komma in på alkohol genom hur den påverkar kroppens organ, vad är det som händer när man dricker alkohol och då som sagt kommer de här värderingsövningarna in också. Det är viktigt eftersom kroppen påverkas mycket negativt när ungdomarna inte är färdigutvecklade. Ibland tar vi även upp att alkohol i kroppen kan göra att man helt plötsligt vågar göra saker och vad kan hända på fyllan och...

”Ja, nu är det ändå så här i NO- undervisningen ligger det att de ska jobba med hur kroppen fungerar i deras kursplan för ämnet finns ju det fortfarande. De kommer ju beröra det och då tänker jag som SO-lärare arbetar jag med etik och moral och sånt och där kommer ju vi in på den aspekten. Ja hur, vad kan det kosta för samhället med alkoholbruk och sådana saker.”

Lärarna tycks vilja implementera alkohol som ämne ännu mer för att få ett ännu bättre resultat, att fler ungdomar väljer att avstå att bruka alkohol, förändra attityden till alkohol.

”Ja... Jag tycker att det är bra att alkohol också kan utökas och ingå i fler ämnesområde, som matte, att beräkna till exempel promillehalt... Kanske också i hemkunskapsundervisningen.. Ja och ännu mer i idrotten eftersom många ungdomar idrottar... De hade nog gett bra resultat...”

Analys av ansvarig personals upplevelser gällande betydelsen av elevinflytande vid ett alkoholförebyggande arbete

Elevinflytandets betydelse i arbetet preventivt/ promotivt mot alkoholbruk ses bland de ansvariga inom alkoholundervisningen som en viktig central del för att uppnå ett lyckat resultat i det alkoholförebyggande arbetet.

”Ja det är viktigt att få med sig eleverna... de brukar få säga vad de skulle vilja ta upp kring ämnet alkohol... får man inte med sig dem, så tror jag att det kan vara svårt att få fler ungdomar att sluta dricka och att få fler att inte börja”

”Ja, de är med varje gång vi planerar ett arbetsområde och tycker till och så. Sen har vi ju kursplanen med målen och det förklarar vi för eleverna att det måste vi göra. Eleverna kan ju hjälpa till hur vi ska göra det om de har andra tips. Det just det här som vi i den här gruppen jag har ansvar för jobbar med. Det är därför jag granskar allt material som kommer, eftersom vi vill bara ha evidensbaserat material. Eleverna ska inte vara några försökspersoner, utan det vi gör ska vara forskat och testat och det ska fungera. Eleverna kan på så viss inte vara med och plockar fram stödinsatser.”

Elevinflytandet förefaller att vara otroligt viktigt vid kunskapsinhämtande, att motivera eleverna till att få vara med och bestämma över sin arbetsmiljö. Skolan är elevernas arbetsplats och då är det viktigt att de får känna sig delaktiga och ha ett visst inflytande över sin arbetssituation. Lärarna beskriver att de har vissa bestämmelser som de måste följa, en kursplan. Där olika aspekter av ämnet alkohol och droger ska behandlas inom de olika ämnesområdena. En del av lärarna upplever att kursplanen fungerar bra, att det är bra att ha en viss vägledning till hur man ska ta sig an området alkohol. En del lärare upplever däremot att kursplanen behöver utvecklas något, att den behöver bearbetas och utvecklas för att få in fler aspekter. Några lärare anser att den skulle kunna utvecklas med hjälp av elevers förslag. De tror att om eleverna får vara med och påverka undervisningen, kan detta i sig leda till att fler avstår från alkohol. Eleverna på skolan får möjlighet att ge förslag på vad de skulle vilja ta upp och hur de skulle vilja arbeta med ämnet alkohol vid planering av undervisning.

”Ehh, ja de brukar ju vara med när undervisningen planeras, sen det här att det ska vara schemalagt en gång i veckan. Det har de inte så mycket att säga till om. Om det är nya arbetsområden som ska man ska gå in på så brukar läraren och eleverna planera tillsammans. Särskilt om det är droger och alkohol med i bilden, då är det viktigt att ha med sig eleverna... Ja alkoholarbete behöver ju utvecklas på många plan, då är det viktigt att få med sig eleverna och se vad de tycker..”

Lärare och annan personal tycks anse att det är viktigt att eleverna konkret ska kunna se att deras inflytande ger resultat i frågor som rör deras vardag. Det kan t.ex. gälla att ta fram skolans värdegrund, hur antimobbingarbetet ska ske på skolan, hur man sänker ljudnivån i matsalen. Personal och lärare som arbetar med alkoholfrågorna beskriver i sina intervjuer att de kan tyckas se ett mönster av förbättrad skolmiljö vid ökat elevinflytande. Eleverna har lättare att möta höga arbetskrav om de har ett eget inflytande över och möjlighet att påverka hur arbetet ska utföras. Vi kan även urskilja att lärare och personal ser att elevernas hälsa kan förbättras gällande minskad stress, alkohol, - droganvändning och mobbing om eleverna kan välja hur de vill redovisa vissa kunskaper i form av en pjäs, uppsats eller en skrivning. Dialogen beskrivs också som mycket viktig bland personal och elever. Elevinflytande som bygger på delaktighet och inflytande kan ge goda resultat vid ett alkoholförebyggande arbete, genom en god kommunikation.

Aktörer utanför skolan

Här följer en sammanfattande beskrivning av vilka aktörer **utanför** skolan som deltar i det alkoholförebyggande arbetet:

- ”Ungdomens hus”: Många elever vistas på ungdomens hus på fritiden och beskrivs av skolans personal som en viktig arena att samarbeta med för att motverka alkoholanvändning. Det sker en ständig dialog mellan personal på skolans personal och personal på ungdomens hus. Om en elev visar sig vara påverkad av alkohol, informeras föräldrar och personal på skolan som får bearbeta problemet tillsammans.
- ”Polis, ambulanspersonal och Vägverket. Skolan har kontakt med polis och ambulanspersonal och Vägverket, som kommer och ger information om alkoholens negativa effekter i trafiken, skadegörelse, bråk med mera.

Analys av personals och lärares upplevelser gällande samarbete med aktörer utanför skolan

Av intervjuerna med ansvarig personal inom det alkoholförebyggande arbetet urskiljer vi att personalen framhäver betydelsen av samarbete med aktörer utanför skolan. Eftersom de flesta i personalen nämnde vikten av att samarbeta med olika aktörer utanför skolan i det alkoholförebyggande och hälsopromotiva arbetet. Där de till exempel nämner polisens och ambulansens viktiga roll gällande information om hur alkohol kan leda till allvarliga olyckor i trafiken.

”Ja vi har bestämt oss för att hålla det på en rimlig nivå, att en gång om året ska vi träffa polis, socialen och kulturnämnden i kommunen. Vi försöker hålla kontakten oftare just för att vi måste föröka se det som till en helhet och kunna se resultat. Vi försöker också att när vi till exempel har de här stora tematräffarna om droger, att när vi ändå har föräldrarna här så

bjuder vi också in personal från ungdomens hus. Då är ungdomsgruppen här och kan polisen så är han också här. Så att föräldrarna kan träffa dem och ställa frågor. Vi försöker att bredda samarbetet på det viset.”

Att samarbeta med polis och ambulans i det alkoholförebyggande arbetet tycks av personalen anses som positivt. Många ungdomar idag kanske inte alltid ser allvaret med olyckor som kan ske då alkohol finns med i bilden. Personal på skolan anser att samarbetet med polis och ambulans kanske kan få fler att tänka ett steg längre kring vad alkohol kan leda till och hur man ser på sin egen konsumtion. Personalen nämner även ”ungdomens hus” som en viktig arena att samarbeta med. Eftersom många ungdomar tillbringar mycket av sin lediga tid där. Personalen nämner att föräldrarna kopplas in om det uppstår problem, till exempel om personalen upptäcker att någon är alkohol- eller drogpåverkad. Ansvarig personal förefaller uppleva samarbetet med ”ungdomens hus” som mycket bra, det sker en öppen dialog mellan skolan och ”ungdomens hus”. Personalen menar att det är viktigt att ha kontakt och nå ut till ungdomarna i de miljöer de vistas i för att ett alkoholförebyggande arbete ska bli lyckat.

”Vi har ju xxx här i xxx, som anordnar olika fritidsaktiviteter och de hör ju av sig ibland om de är oroliga. Om det har hänt något och så... Om någon har druckit, då når den informationen skolan. Det fungerar jätte bra...”

Diskussion

Utifrån vårt resultat av har vi kunnat urskilja tre viktiga ”metoder”, Föräldramöten, SET och samarbete med aktörer inom och utanför skolan, i syfte att uppnå en alkoholfri skolmiljö. Vi tolkar det som att personalen ser föräldrarnas medverkan som viktig och betydelsefull, för att skjuta upp ungas alkoholdebut genom att skapa nätverk och en samsyn föräldrar i mellan. Vi ser även att metoden SET fungerar väl utifrån ansvarig personals upplevelser av metoden. Metoden upplevs som positiv och leder till goda diskussioner i de flesta klasser. Diskussionerna kan utveckla ungdomarnas tänkande och agerande med situationer där alkohol är inblandat. Samarbete med olika aktörer tolkar vi utifrån intervjuerna som betydelsefull för att uppnå en alkoholfri skolmiljö. Elevinflytandet ses som den viktigaste aktören **inom** skolan för att få med fler elever, att inse vikten av alkoholens negativa konsekvenser. Samarbetet med aktörerna **utanför** skolan tolkar vi även som viktig utifrån intervjuerna. Personalen beskriver nätverkens betydelse vid ett alkoholförebyggande arbete. De tre metoderna tillsammans kan leda till ett lyckat resultat.

Föräldramedverkans betydelse i det alkoholförebyggande arbetet

På skolan ses föräldramedverkan som mycket viktig i det alkoholförebyggande arbetet bland ungdomar. Skolan arrangerar möten där föräldrar deltar, utefter ÖPP. Mötena som anordnas på skolan är till för att föräldrarna ska få ökad förståelse för alkohol, men även för att de ska få möjlighet att träffa andra föräldrar och diskutera ämnet med. Föräldrarna ska få möjlighet att utbyta kunskaper, lära av varandra och för att hjälpas åt att få ungdomarna på skolan att avstå alkohol. Föräldraengagemangets vikt i arbetet med alkohol och ungdomar kan knytas till den primära socialisationens betydelse för barnen. Eftersom föräldrarna är barnens förmyndare tills de fyllt arton år och har därmed ett ansvar att sprida kunskap till sina barn angående goda vanor, gällande till exempel alkohol. Säljö (2000) belyser den primära socialisationens betydelse för barnens uppväxt. Inom den primära socialisationen bygger barnet upp viktiga ”verktyg” för att senare i framtiden kunna orientera sig i samhället. Om föräldrarna fungerar som goda förebilder och ger barnet en god uppväxt gällande förståelse för regler, beteende och vanor, kan barnet ta till sig en grund gällande attityd och beteende till alkohol. Denna grund har betydelse för hälsoval senare i livet. Däremot om föräldrarna fungerar som ”sämre” förebilder, brukar mycket alkohol i barnens gemenskap och tillåter att barnen dricker vid låg ålder kan det påverka barnens attityd och beteende till alkohol i en sämre riktning. Det är viktigt att engagera föräldrarna vid preventivt och promotivt arbete mot ungdomar och alkohol. Det kan ske i form av ökad utbildning till föräldrar på skolor, som kan ge föräldrarna utökad kunskap om alkohol, möjlighet att sluta sig samman och skapa ett ”nätverk”. Föräldrarna ska tillsammans kunna diskutera med varandra och skapa regler som kan förhindra att deras ungdomar brukar alkohol (Orth-Gomér & Perski, 1999).

Att aktivera föräldrar i arbetet med alkohol och ungdomar genom till exempel föräldrautbildning har visat sig givande, där föräldrarna har möjlighet till att skapa nätverk. Föräldrautbildningen har som målsättning att fördröja alkoholdebuten hos unga genom att rikta sig direkt till föräldern. ÖPP är exempel på en metod som ökar kunskapen och påverkar attityder och värdeomdömen, samt ökar förmågan att fatta beslut. Duncan m.fl. (2006) belyser föräldrarnas roll som förebild för sina barn. Alkoholkonsumtion är ett inlärt beteende som skapas av de i vår omgivning som står oss närmst.

Föräldrars och övriga familjemedlemmars användning av alkohol var positivt relaterat till barns och ungas alkoholförtäring, vilket stödjer teorier om socialt lärande. Det har visat sig att de flesta ungdomar är tillsammans med föräldrar eller andra familjemedlemmar när de prövar förtära alkohol för första gången. Studier genomförda teoretiskt och empiriskt visar att i familjer med föräldrar med ett lågt involverande i barnet, hamnar ofta barnet i en hög risk för problem beteende, så som alkoholbruk

Dialogens roll i det alkoholförebyggande arbetet

Dialogen har en central roll i det alkoholförebyggande arbetet på skolan. Eleverna får i grupp själva arbeta med ett område som rör alkohol. Lärarna fungerar som en handledare i fall eleverna behöver stöd. Eleverna kan arbeta fram ett "resultat" genom diskussion med varandra. Denna arbetsform kan leda till ökad kunskap om ämnet alkohol, men även kunskap om hur man i grupp kan lära av varandra och se genom olika perspektiv. Freire (1974) ser på lärarens roll som en handledare vars uppgift är att finnas till hands om stöd behövs. Han anser att dialogen har en central roll vid kunskapsinhämtande, genom dialog med andra kan individen tillänga sig ny kunskap. Dialogen ska ske genom självstyrning och delaktighet. Individen får genom dialog en ökad förmåga till kritisk reflektion kring fenomen i omgivningen, vilket leder till en förståelsegemenskap mellan två eller fler individer som diskuterar och utvecklar varandra kring till exempel ämnet alkohol.

Kooperativ inlärning nyanserar och berikar individens kunskapsförråd. Fördelarna med att arbeta i grupp belyses gällande förbättrad sammanhållning som leder till nytänkande bland de medverkande eleverna. Eleverna lär sig att tänka mer flexibelt, självreflektera över problem och på så sätt lättare lösa problemen. Den egna problemlösningen kan leda till att elevens självförtroende stärks. Grupstryck bland elever kan på så sätt minskas då de får en högre självkänsla (Fetissof, m.fl. 2008).

"Kompisundervisning" är en annan form av att lära i grupp. Eleverna får då möjlighet att utöka sig egen kunskap, men även sprida vidare ny kunskap till övriga elever i klassen gällande alkohol, i form av föredrag och uppträdanden. Personal på skolan där studien genomfördes tillämpade en form av "kompisundervisning", där eleverna fick spela olika roller kring temat alkohol för varandra. Eleverna kan bilda ett lärande där de ställer frågor till varandra och tillsammans utvecklar olika perspektiv på alkohol. "Kompisundervisning" kan bidra till att eleven ökar sitt självförtroende och deltagande i lärandeprocesser och har därigenom möjlighet att utveckla nya redskap för lärande (Zajac, m.fl.1997).

Gruppverksamheten har en central roll för lärande kring olika fenomen och kan knytas till individens behov av att tillhöra en grupp. I en grupp får individen möjlighet att uttrycka sina känslor och får därigenom en viss tillhörighet. Individen strävar efter att tillhöra en grupp, där individen kan uttrycka sina känslor och kontrollmöjligheter. Det handlar även om att individen kan lära sig att göra sig gällande och av andra erkännas kompetens, makt status och inflytande (Schutz, 2001).

Socioemotionell träning

Personal på skolan påvisar vikten av att använda SET, som en viktig arbetsmetod i arbetet mot alkoholbruk bland ungdomarna. Den socioemotionella träningen kan stärka ungdomarnas självförtroende och lära dem att hantera sina känslor. Ungdomarna kan efter denna träning

lättare möta motgångar i vardagen och stå emot gruppsyck gällande till exempel alkohol. Kimber m.fl. (2008) belyser vikten av att träna ungdomarna att hantera känslor och stärka sitt självförtroende. Arbetsmetoden SET står i centrum för att förbättra elevers hälsa inom skolmiljön, genom träning i hantering av känslor med hjälp av olika diskussionsövningar. Arbetsklimatet på skolan förbättras och en stor minskning av alkoholanvändningen på skolan kan urskiljas. En annan liknande ”arbetsmodell” som bygger på emotionell träning kan stärka användningen av socioemotionell träning, vid ett alkoholförebyggande arbete i skolmiljön. Modellen bygger på fyra viktiga komponenter: Beteende, Kommunikation, Socialisation och Akademi/ Kognition. Inom dessa områden får eleverna möjlighet att utvecklas genom olika övningar exempelvis värderings- och parövningar. Eleverna får då en ökad förståelse för varandras olikheter, men de vågar också stå på sig och gå emot gruppsyck gällande till exempel alkohol.(Quirk, 2002).

Drama och värderingsövningar

Inom SET används drama och värderingsövningar av personal på skolan. Eleverna får möjlighet att se alkohol ur olika perspektiv och utveckla sina attityder till ämnet. Under dramaövningarna får eleverna möjlighet att leva sig in i olika roller, till exempel en fest för att få en ökad förståelse för vad alkoholanvändning kan leda till. Vid värderingsövningarna får eleverna också möjlighet att uttrycka sin attityd till olika påståenden och sedan förklara hur de resonerar. Stephens-Hernandez, m.fl. (2007) beskriver drama som en viktig pedagogisk metod för att skapa kunskap och förståelse kring olika förhållningssätt och attityder. Att använda drama vid ett alkoholförebyggande arbete visar sig medföra kunskap, delaktighet och motivation bland de medverkande. Att få spela en roll där ämnet alkohol är huvudtemat, visar sig skapa en medvetenhet och försiktighet till alkohol bland de medverkande. Drama kan påverka individerna och individen skapa ett förändrat beteende och förhållningssätt till alkohol. Ewels och Simnett (2007) belyser också drama som en effektiv metod i arbete mot en bättre folkhälsa. Användningen av rollspel lär individen att sätta sig in i andra människors situationer och få en bättre förståelse för olikheter. Rollspelsanvändning kan även hjälpa individer till att skapa bättre självförtroende, en mer öppen kommunikation mellan individerna som deltar och en ökad självinsikt. Individen lär sig genom rollspelet att skilja på förnuftsbaseade ståndpunkter och missuppfattningar. Felaktiga uppfattningar kan påverka individens hälsa negativt och leda till destruktiva beteenden för hälsan till exempel bruk av alkohol. Därför är det av vikt att som ungdom lära sig att hantera sina uppfattningar och få förståelse för vad bruk av alkohol kan leda till.

Kompisinflytandet kan associeras till ungas alkoholvanor. Ungdomar spenderar mycket tid tillsammans med vänner och påverkar därmed varandras alkoholanvändning. De sociala normerna i samhället påverkar individens attityd och beteende till olika fenomen i omgivningen. Hur föräldrar och vänner agerar bidrar till att forma individens egna handlingsmönster. Miljön där individen vistas har därmed en stor betydelse gällande val av livsstil. Om individen växer upp i en miljö där alkohol är en del av vardagen, kan detta ha en negativ inverkan och få individen till att se alkohol som något positivt. Gruppsycket behöver inte vara negativt i alla sammanhang, det kan istället handla om ett gemensamt ställningstagande till en bättre hälsa. En grupp ungdomar kan exempelvis bestämma sig för att inte dricka alkohol förrän de har fyllt arton år. Individer som har en god självkontroll har oftast en bättre hälsa. De ungdomar som har en dålig självkontroll och ett dåligt självförtroende har en större benägenhet att bruka alkohol som kan påverka hälsan i en negativ riktning. De ungdomar som däremot upplever en god självkontroll och har ett bra självförtroende brukar alkohol i mindre utsträckning (Duncan, m.fl. 2006).

Samarbete mellan olika aktörer

Vikten av att samarbeta med olika aktörer mot alkohol såg skolpersonalen som en viktig del i det alkoholförebyggande arbetet. Ett samarbete äger rum på skolan mellan lärare och övrig personal. Skolan samarbetar även med ett ungdomshus dit många ungdomar går, polis, ambulans, som kommer och informerar om alkoholens negativa konsekvenser både kopplat till hälsa och trafik. Att samarbeta med olika aktörer för att uppnå ett gott resultat i arbete mot en bättre hälsa bland individer belyser Pellmer och Wramner. De menar att aktörsamarbete kan vara av stor vikt genom kontaktnät med varandra, där olika områden kan beaktas gällande ett hälsoproblem (Pellmer & Wramner, 2001).

Ansvarig personal för det alkoholförebyggandet ser samarbete med eleverna som betydelsefullt för att få ett positivt resultat i arbetet. Genom att motivera eleverna till att få vara med och bestämma över alkoholundervisningen kan det leda till ökat intresse för ämnet. Inflytandet som eleverna har vid planering av alkoholundervisningen består av att eleverna får möjlighet att ge förslag till vad de skulle vilja ta upp och hur de skulle vilja arbeta med ämnet. Personalen på skolan tycker det är viktigt att eleverna konkret ska kunna se att deras inflytande ger resultat i frågor som rör elevernas vardag. Personal som arbetar med alkoholfrågor kan se ett mönster av förbättrad undervisning vid ökat elevinflytande. Eleverna har lättare att möta höga arbetskrav om de har ett eget inflytande över undervisningen och möjlighet att påverka hur arbetet ska utföras. Personalen ser även att elevernas hälsa kan förbättras gällande en minskad alkoholanvändning, då eleverna får välja hur de vill redovisa kunskaper i till exempel form av en pjäs, uppsats eller skrivning. Dialogen beskrivs som mycket viktig bland personal och elever. Att ta hänsyn till elevernas åsikter för att uppnå ett lyckat resultat vid alkoholförebyggande arbete belyser Larsson. Han menar att demokrati, delaktighet och påverkan är tre viktiga områden att belysa för att uppnå en god hälsa bland en befolkning. Skolan är miljö som är mycket viktig när det gäller att föra vidare kunskaper gällande demokrati, delaktighet, moral och kritiskt tänkande. Genom att eleverna får möjlighet att uppleva demokrati i praktiken, känna att deras röst blir hörd. Han menar att skolan ska inte bara ska förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska även bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för ett aktivt deltagande i arbetslivet. Genom att eleverna får vara med vid planering och utvärdering, samt får möjlighet att välja teman och aktiviteter kan de utveckla sina förmågor i att utöva inflytande och ansvar, gällande till exempel alkoholundervisning (Larsson, 2004).

Levi (2000) skildrar vikten av att uppnå en god folkhälsa genom demokrati. Han ser skolan som en mycket viktig arena för "vardagsmakt". "Vardagsmakt" är individs möjlighet att kunna påverka vad som sker i vardagsmiljön. För elever handlar det om möjlighet att kunna påverka vägvalet till hur de ska uppnå ett visst mål i skolan. Det kan till exempel handla om hur man på en skola ska kunna arbeta för att fler elever att välja bort alkohol, genom elevinflytande. Ett annat begrepp som kan knytas till vikten av elevinflytande är begreppet KASAM. Individer som har ett högt KASAM har lättare att hantera problem som uppstår i vardagen, elever med ett högt KASAM har därmed lättare att avstå alkohol. De kan uppleva en ökad motivation till engagemang för att få andra ungdomar att avstå alkohol. Genom att eleverna känner en meningsfullhet med alkoholundervisningen som bedrivs på skolan, kan det leda till att eleverna bättre tar sig till kunskapen som förmedlas. Det kan i sin tur bidra till större begriplighet kring ämnet alkohol. Genom ökad förståelse kring alkohol har därmed eleverna troligtvis lättare att hantera olika situationer med alkohol, till exempel "gruppsyck" både på skolan och utanför skolan (Antonovsky, 2005).

Metoddiskussion

Vi valde att använda oss av intervju som metod, eftersom vi ville få en helhetsbild av hur personal på en skola upplever att de arbetar alkoholförebyggande. Från början hade vi tänkt oss att intervjua lärare från tre olika skolor, men två av skolorna avstod från att delta på grund av tidsbrist. Kontakt togs med skolorna innan jul, vilket ofta är en stressig period för lärare. Det kan vara en förklaring till varför skolorna valde att inte delta i studien. Eftersom två av skolorna avstod från att delta, ledde det till att vi endast genomförde intervjuerna på en skola. I det läget var vi tvungna att ändra syftet med studien, då vi inte längre kunde göra någon jämförelse mellan skolorna. När det sen blev dags att planera intervjuerna tänkte vi från början endast rikta in oss på att intervjua lärare, men då kontakt togs med rektorn fick vi förslaget att även intervjua annan personal ansvarig för det alkoholförebyggande arbetet. Detta ansåg vi var ett bra förslag, för att vi skulle få ihop ett uttömmande material som överrensstämde med studiens nuvarande syfte. Vi anser inte vårt resultat har påverkats av valet av intervjupersoner, eftersom all personal på skolan har fått likadan utbildning och samma förutsättningar för att vara med och bedriva det alkoholförebyggande arbetet på skolan.

Vi valde att använda oss av en öppen intervjuguide för att i så liten mån som möjligt påverka den intervjuade med ledande frågor, samtidigt som vi ändå hade en struktur att gå tillbaka till så att vi inte skulle missa någon väsentlig del. Om vi bara hade haft strukturerade frågor är det lätt att bara se ur ett perspektiv och även att leda in respondenterna i samma riktning. Vi anser att med hjälp av öppna frågor har vi fått en mer nyanserad bild av hur det alkoholförebyggande arbetet ser ut på skolan.

Vid oklarheter ställdes följdfrågor, så att vi säkert uppfattat vad den intervjuade menade. Efter varje intervjutillfälle fick vi även möjlighet att ta kontakt med den intervjuade vid senare tillfälle om vi behövde utöka vårt material. Vi såg detta som en styrka, för att kunna fånga upp delar som vi efter intervjutillfällena fann behövde utvecklas

Konklusion

Skolan är en av samhällets viktigaste miljöer för att främja barns och ungdomars hälsa och för att förebygga skadligt bruk av alkohol. Vi har genom vår studie kommit fram till att för ett alkoholförebyggande arbete ska lyckas bör nyckelkomponenter som, samverkan, inflytande och delaktighet förekomma. Det är av särskild stor vikt att ett fungerande samarbete mellan skola och föräldrar finns. Att föräldrar och skola har ett gemensamt förhållningssätt genererar i en tydlighet som gör det lättare för ungdomarna att ta till sig och skapa förståelse för alkohol och dess konsekvenser. Tonåren är en tid av identitetssökande och det är då speciellt viktigt med stödjande miljöer där hem och skola utgör två grundläggande. Tryggheten som skapas, medför att ungdomarna känner sig säkrare på sig själva och sin identitet och på så vis kan stå emot grupptruck och framhäva sina egna åsikter och även lättare välja bort alkohol.

För att skapa en kontinuitet inom det alkoholförebyggande arbetet bör det finnas tydliga och övergripande mål som all personal och samtliga elever på skolan vet om. Tillsammans med lärare bör eleverna vara delaktiga i skapandet av målen, genom delaktighet får man lättare alla att sträva i samma riktning. Det kan exempelvis gälla icke acceptans av alkoholförtäring vid avslutningar och gemensamma aktiviteter. Stor vikt bör läggas vid dokumentering, uppföljning och utvärdering av de insatser som görs, i syfte att förbättra arbetet. Inflytande och delaktighet är två komponenter som skapar en hälsofrämjande och trivsamt skolmiljö. Efter denna studie skulle vi vilja arbeta vidare med följande frågor:

- Hur mycket inflytande bör elever ha över undervisningen?

Inflytande skapar motivation till lärande. Efter vi gjort denna studie förstår vi hur viktigt det är att hitta en ”balans” i hur mycket eleverna ska få vara med och bestämma. För mycket inflytande kan leda till att eleverna istället för att bli motiverade får ett övertag och känner att om de inte måste lära sig något, så avstår de gärna. För lite inflytande skapar samtidigt ingen motivation till lärande hos eleverna.

Det alkoholförebyggande arbetet på skolan där vi genomförde studien var i en ”förändringsfas” och hade nyligen implementerats i undervisningen. Vår studie kan visa på hur ett alkoholförebyggandearbete kan fungera.

- Hur kan det alkoholförebyggande arbetet på skolor utvecklas?

Om det alkoholförebyggande arbetet ses som en process istället för ett kortvarigt projekt är möjligheten att lyckas integrera arbetet i verksamheten större. Alkoholäget är i ständig förändring, det är därför viktigt att även personal på skolorna som arbetar med alkoholfrågor är uppdaterade och får möjlighet att bygga på sin kompetens kontinuerligt. Det är viktigt att personal på skolorna möter eleverna på deras nivå och fångar upp dem innan de redan hamnat snett.

Källförteckning

- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och Kultur
- Chiappetta, L., Harris, L., Moncada, T. & White, C. (2000). *Improving social Competencies through Cooperative Learning, Conflict Resolution and Home/School Communication*. Lic.-avh. Saint Xavier University and Skylight Professional Development Field-Based Masters Program. Chicago, Illinois
- Dewey, J. (2004). *Individ, skola och samhälle: Utbildningsfilosofiska texter*. Stockholm: Natur och Kultur
- Duncan, S., Duncan, T. & Strycker, L. (2006). Alcohol Use from Ages 9-16: A Cohort-Sequential Latent Growth Model. *Drug and Alcohol Dependence*, Vol. 81
- Ewles, L. & Simnett, I. (2007). *Hälsoarbete*. Lund: Studentlitteratur AB
- Fetisoff, K., Kry, J. & Skilling, A. (2008). *Improving Social Skills In Elementary Students Through Classroom Meetings*. Lic.-avh. Saint Xavier University & Pearson Achievement Solutions, Inc., Chicago, Illinois
- Freire, P. (1974). *Kulturell kamp för frihet*. Stockholm: Gummessons Bokförlag
- Frykman, J. & Löfgren, O. (1979). *Den kultiverade människan*. Lund: Liber Läromedel
- Granèr, R (1991). *Arbetsgruppen - Den professionella gruppens psykologi*. Lund: Studentlitteratur AB
- Guo, J., Hawkins, D., Hill, K. & Abbott, R. (2001). Childhood and Adolescent Predictors of Alcohol Abuse and Dependence in Young Adulthood, *J Stud Alcohol*. Vol. 62
- Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. (2000). *Socialpsykologi: en introduktion*. Malmö: Liber
- Kimber, B. (2003). *Att främja barns och ungdomars sociala och emotionella utveckling. Teori och praktik. Handbok för pedagoger*. Stockholm: Ekelunds Förlag
- Kimber, B., Sandell, R. & Bremberg, S. (2008). Social and emotional training in Swedish classrooms for the promotion of mental health: results from an effectiveness study in Sweden. *Health Promotion International* . Vol. 23
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB
- Larsson, H- A. (2004). *Erövra DEMOKRATIN!* . Stockholm: SNS Förlag
- Levi, L. (2000). *FOLKHÄLSA, MAKT, DEMOKRATI*. Folket styr.
- Lundgren, M. & Lökhölm, K. (2006). *Motivationshöjande samtal i skolan: Att motivera och arbeta med elevers förändring*. Lund: Studentlitteratur AB

- Naidoo, J. & Wills, J. (2000) *Health promotion: foundations for practice*. 2 uppl. New York: Bailliere
- Orth-Gomér, K. & Perski, A. (red.). (1999) *Preventiv medicin i teori och praktik: metodbok i folkhälsovetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB
- Pellmer, K. & Wramner, B. (2001) *Grundläggande folkhälsovetenskap*. 1 uppl. Stockholm: Liber
- Schutz, W. (2001). *Den goda organisationen: The Human Element: En Modell För Utveckling av Människan*. Stockholm: Natur och Kultur
- Regeringen (1994). *Alkohollagen*. Regeringens proposition. (1994:1738) Stockholm: Socialdepartementet. Tillgänglig:<
<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1738> (2008-10-07)
- Regeringen (2007). *Mål för folkhälsan*. Regeringens proposition. (2007/08:110). Stockholm: Socialdepartementet. Tillgänglig:<
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/09/78/2ee01484.pdf> (2008-10-07)
- Socialstyrelsen (2009). *Folkhälsorapport 2009*. (Elektronisk). Stockholm: Socialstyrelsen. Tillgänglig:<
<http://www.socialstyrelsen.se/NR/rdonlyres/2B5A6B25-2026-470C-A8BD-0E45AF95FAAA/13558/200912671.pdf>
- Starrin, B., Svensson, P- G. (2007). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur AB
- Statens Folkhälsoinstitut (2008a). ÖPP-Örebro Preventionsprogram.(Elektronisk) Stockholm. Tillgänglig:<
<http://www.fhi.se/sv/Sok/?quicksearchquery=%C3%96PP> (2009-03-30)
- Statens Folkhälsoinstitut (2008b). Skolan Förebygger. (Elektronisk) Stockholm. Tillgänglig:<
<http://www.fhi.se/sv/Handbocker/Uppslagsverk-barn-och-unga/Skolan-forebygger/> (2009-02-16)
- Statens Folkhälsoinstitut (2004). Att utveckla kommunernas alkohol- och narkotikaförebyggande arbete.(Elektronisk). Stockholm. Tillgänglig:<
<http://www.fhi.se/PageFiles/3251/r200436utveckalkoholnarkotika0502.pdf> (2009-02-16)
- Stephens-Hernandez, A., Livingston, J., Dacons –Brock, K., Craft, H., Cameron, A., Franklin, S., & Howlett, A. (2007). Drama-based education to motivate participation in substance abuse prevention. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*. Vol. 2:11
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma
- Vårdguiden (2008a) Calén (Elektronisk). *Alkoholens väg genom kroppen*. Stockholm. Tillgänglig:<
<http://www.vardguiden.se/templates/Article.aspx?ArticleID=7446> (2008-10-08)

- Vårdguiden (2008b) Cronberg (Elektronisk). *Tonåringar - alkohol, tobak och droger*. Stockholm. Tillgänglig:< <http://www.varldguiden.se/templates/Article.aspx?c=2538> (2008-10-08)
- Weinstein, S., Mermelstein, R., Hedeker, D., Hankin, B. & Flay, B. (2006). The Time-Varying Influences of Peer and Family Support on Adolescent Daily Positive and Negative Affect. *J Clin Child Adolesc Psychol*. Vol. 35:3
- WHO (1986) *Ottawa Charter for Health Promotion* (Elektronisk) Tillgänglig: < <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/ottawa/en/> (2009-04-20)
- Zajac, R. & Hartup, W. (1997). Friends as Coworkers: Research Review and Classroom Implications. *The Elementary School Journal*, Vol. 98:1
- Zucker, R., Wong, M., Clark, D., Leonard, K., Schulenberg, J., Cornelius, J., Fitzgerald, H., Homish, G., Merline, A., Nigg, J., O'Malley, P. & Puttler, L. (2006). Predicting Risky Drinking Outcomes Longitudinally: What Kind of Advance Notice Can We Get?. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*. Vol. 30:2, ss. 243-252
- Quirk, C A. (2002). *Development Therapy- Teaching Model: Outreach for Troubled Children and Teens through Regional Trainers Network. Final Performance Report*. Lic-avh. Georgia University, Athens

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej!

Vi är två studenter från Högskolan Kristianstad, som läser Folkhälsopedagogiskt program. Just nu håller vi på att planera vårt examensarbete och vad det ska handla om. En ökande alkoholkonsumtion bland unga utgör en stor och under de kommande åren sannolikt en ökande hälsorisk. Därför är vi intresserade av att studera hur alkoholundervisningen bedrivs på högstadieskolor. Vi vill även ta reda om det finns ett samarbete mellan kommun och skola gällande alkohol. För att ta reda på detta hade vi tänkt genomföra två intervjuer med högstadielärare som ansvarar för alkoholundervisningen. Respektive intervju kommer att ta cirka 30 minuter och deltagandet är naturligtvis frivilligt. Svaren kommer att behandlas konfidentiellt och endast användas till detta examensarbete. Om möjlighet och tid finns skulle vi gärna vilja genomföra intervjuerna innan jullovet.

Vi skulle vara mycket tacksamma om ni ville hjälpa oss genom att delta i denna studie!

Med vänliga hälsningar

Anna Nilsson och Hanna Jönsson

Bilaga 2

Intervjuguide

Område 1:

Arbetsformer

- Hur arbetar ni med alkoholfrågor på skolan?
- Hur ser undervisningen ut? Vilken typ av arbetsformer?
- Använder ni er av värderingsövningar, rollspel vid undervisningen? Hur tycker ni dessa metoder fungerar?
- Sker det något samarbete med andra skolor i andra kommuner? Hur ser detta samarbete ut?
- Har ni något projekt som ni arbetar med? Beskriv närmare.
- Idag så sker alkoholundervisningen i endast No – ämnena på många skolor i landet. Men för att uppnå en ännu bättre kvalitet kan det även vara viktigt att det alkoholförebyggande arbetet sker inom alla ämnesområden? Hur ser ni på detta?
- Inom vilka ämnesområden (t e x. religion, idrott) tas alkoholproblematiken upp på er skola?
- Hur ser arbetet ut inom ert ämnesområde? Beskriv närmare.
- Får eleverna vara med och påverka hur alkoholundervisningen ska se ut? På vilket sätt?
- Hur tror ni att ett ökat elevinflytande kan påverka det alkoholförebyggande arbete som bedrivs på skolan? Fördelar/ Nackdelar.
- Anordnas det särskilda temaveckor gällande alkohol på skolan? Om ja, vad innefattar temaveckorna? Om nej, varför väljer ni att inte anordna temaveckor?

Område 2:

Samarbete - skolan

- Sker det ett samarbete på skolan mellan den personal som bedriver alkoholundervisningen? (t e x mellan idrottsläraren och elevhälsan?) Hur ser detta samarbete ut?
- Vad ser ni för fördelar och nackdelar med samarbetet som bedrivs på skolan?

- Är elevhälsan involverad i alkoholundervisningen? På vilket sätt?
- Föräldrarna till barnen som går på skolan, är de delaktiga i alkoholarbete?
- Vilka fördelar och nackdelar ser ni med att involverar föräldrarna i det alkoholförebyggande arbetet?
- Sker det något samarbete med fritidsföreningar, ”ungdomenshus”? Om, ja hur ser detta samarbete ut?, Om nej, varför väljer ni att avstå ett samarbete?
- Om ja, Hur ser detta samarbete ut?
- Vad kan samarbetet mellan skola, fritidsföreningar och ”ungdomenshus” bidra till i arbete mot minskat alkoholbruk på skolan?

Område 3:

Alkoholundervisningens innehåll

- Hur lägger ni upp alkoholundervisningen på skolan? Beskriv närmare.
- Bygger alkoholundervisningen på någon särskild ”metod”?
- Varför har ni valt att använda er just av just denna metod?
- Vad ser ni för fördelar och nackdelar med användningen av metoden?
- Får eleverna vara med och påverka vad undervisningen ska innehålla? Om ja, varför?, Om nej?, varför?
- Anser ni att elevpåverkan gällande alkoholundervisningen är viktig för att ge goda resultat, d.v.s. att fler elever väljer bort alkohol?
- Vad för material använder ni er av (böcker, filmer, internet m.m.)?
- Varför väljer ni att använda er av just detta material? Fördelar/ Nackdelar.
- Vilka pedagogiska arbetsmetoder använder ni er av i undervisningen?
- Hur ser ni på användningen av de pedagogiska metoderna? Fördelar/ Nackdelar.
- Hur upplever ni att eleverna tar sig an de pedagogiska metoder som används? På ett positivt eller negativt sätt?
- På vilket sätt belyses vikten av att upprätthålla en god hälsa utifrån alkoholundervisningen?
- Bjuder ni in förebilder till skolan som föreläser om vikten av att avstå alkohol som ung? Om ja? Varför, Om nej, Varför?

Överenskommelse i samband med intervju

Intervjuare: Anna Nilsson och Hanna Jönsson

Intervjuperson: _____

Datum för intervjun: _____

Allmänna villkor

Intervjuerna avidentifieras vid utskriften. Inspelade band förvaras inlåsta utom när de används för utskrift eller kontroll samt under transport. Referenser till vad som har framkommit i intervjun görs avidentifierat, om inte annat överenskommes i ett senare skede. Ev. citat och referat som går att hänföra till en enskild intervju kommer att underställas intervjupersonen för kommentarer.

Skulle den situationen uppstå att läsaren ifrågasätter referat eller citat får en eller flera i forskningsprojektet- men ingen annan- lyssna på banden för att avgöra överensstämmelse med ”rådata”.

Intervjupersonens namn får nämnas i uppräknig över vilka personer som intervjuas i studien.

Särskilda villkor:

_____ **den** _____
